

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ХАДЖИКостова С/У БЪЛГАРИЯ (№ 2)

(Жалба № 44987/98)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

22 юли 2004

ВЛЯЗЛО В СИЛА

22/10/2004

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакционен преглед.

По делото Хаджикостова с/у България (№ 2),

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), заседаващо в състав:

Г-н К. Л. РОЗАКИС [C.L. ROZAKIS], *Председател*,

Г-н Ж. БОНЕЛО [G. BONELLO],

Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

Г-н А. КОВЛЕР [A. KOVLER],

Г-н В. ЗАГРЕБЕЛСКИ [V. ZAGREBELSKY],

Г-жа Е. ЩАЙНЕР [E. STEINER],

Г-н К. ХАДЖИЕВ [K. HADJIEV], *съдии*,

и Г-н С. КЕСАДА [S. QUESADA], *Заместник-секретар на отделението*,

В разпоредително заседание, проведено на 1 юли 2004,

Постанови настоящото решение на посочената по-горе дата:

ПРОИЗВОДСТВО

1. Делото е образувано по жалба (№ 44987/98) срещу Република България, подадена на 5 ноември 1998 до Европейския съд по правата на човека (“Съдът”) на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българската гражданка г-жа Яна Хаджикостова [Iana Hadjikostova], (“жалбоподателка”).

2. Жалбоподателката се представлява пред Съда от г-н Н. Руневски [N. Rounevski], адвокат от Софийската адвокатска колегия. Българското правителство (“Правителството”) се представлява от неговия агент, г-ца М. Коцева [M. Kotzeva] от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателката се оплаква от продължителността на гражданско производство и от липсата на ефективно вътрешноправно средство за защита, по смисъла на членове 6, алинея 1 и 13 от Конвенцията.

4. Жалбата е разпределена на Четвърто отделение на Съда (член 52, алинея 1 от Правилника на Съда).

5. На 1 ноември 2004 Съдът променя състава на своите отделения (член 25, алинея 1). Настоящото дело е разпределено на новообразуваното Първо отделение (член 52, алинея 1). В рамките на това отделение, в съответствие с член 26, алинея 1, е определен състав, който да разгледа делото (член 27, алинея 1 от Конвенцията).

6. С решение от 13 март 2003 съставът обявява жалбата за допустима.

7. Жалбоподателката представя писмено становище относно съществуването на спора, но не и Правителството (член 59, алинея 1 от Правилника).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО СЛУЧАЯ

8. Жалбоподателката е родена през 1970 и живее в София.

9. През 1971, на една годишна възраст, жалбоподателката била осиновена при условията на непълно осиновяване от госпожа, която към онзи момент била на 76 години, но въпреки това била отгледана от рождените си родители. След като в началото на 90-те години в България били приети закони, предвиждащи, в определени хипотези, възстановяване на отчуждени или конфискувани в миналото вещи, жалбоподателката предприела редица действия, чрез които да ѝ бъдат признати права върху недвижими имоти, принадлежали на семейството на осиновителката ѝ, която междувременно била починала. Така, през 90-те години, тя образувала около седемдесет производства пред гражданските юрисдикции в България, някои от които приключили в нейна полза, други – в неин ущърб.

10. На 9 май 1994, бащата на жалбоподателката предявил от нейно име иск пред Софийския градски съд и в тази връзка упълномощил адвокат. Той претендирал обезщетение за ползване от държавното дружество, управляващо голям хотел в центъра на София, находящ се в поземлен имот, за който жалбоподателката твърди, че е съсобственик. По отношение на отчуждената в миналото част от имота искът се основавал на реституционния закон, а относно другата част от имота, която никога не била отчуждавана - на общите правилата за наследяване. Размерът на исканото обезщетение бил 105 000 български лева за периода от 11 април до 4 май 1994.

11. На първото заседание, проведено на 30 септември 1994, процесуалният представител на дружеството-ответник оспорил пълномощното, с което жалбоподателката била упълномощила баща си. Тъй като адвокатът не притежавал оригинала на въпросното пълномощно, съдът му дал възможност да го представи в срок от седем дни. Поисканият документ бил представен на 5 октомври 1994 на съда, който тогава насрочил нова дата за съдебното заседание.

12. С молба от 24 януари 1995 жалбоподателката поискала изменение на първоначалния иск, тъй като твърдяла също така, че била собственик на част от сградата.

13. На заседанието на 3 февруари 1995, делото било отложено, тъй като представителят на ответника не се явил поради болест.

14. На 31 март 1995 се състояло ново заседание. В края на това заседание съдът отхвърлил молбата за изменение. Впрочем, тъй като ответникът възразил, че жалбоподателката не представя необходимите доказателства, установяващи правото ѝ на собственост, и че част от спорния имот бил придобит от държавата на основание изтекла придобивна давност, съдът поканил жалбоподателката да осигури доказателства в тази насока. Той назначил също така експертиза със задача да изчисли размера на евентуално дължимото обезщетение. След като жалбоподателката представила допълнителни доказателства, противната страна поискала отлагане, за да се запознае с тях. Делото било отложено за 29 септември 1995.

15. На 25 април 1995 жалбоподателката поискала от съда да отмени определението, с което била оставена без уважение молбата ѝ за изменение, а на 27 април 1995 съдът отказал да направи това.

16. Вещото лице представило заключението си на 6 септември 1995.

17. На заседанието от 29 септември 1995 съдът изслушал вещото лице и приобщил към доказателствения материал по делото новите доказателства, представени от жалбоподателката. Поради отсъствието на представителя на ответника, той отложил делото, за да може последният да се запознае с тях. Съдът задължил жалбоподателката да представи редица доказателства, удостоверяващи качеството ѝ на наследник, което тя направила на 15 февруари 1996.

18. На заседанието на 20 февруари 1996 жалбоподателката заявила, че счита делото за изяснено от фактическа страна. Ответникът обаче поискал да се установи дали жалбоподателката била искала обезщетение за спорния имот съгласно закона за амнистията. Съдът счел, че делото не било изяснено от фактическа страна и че било необходимо да се изиска от кметството отчуждителната преписка относно имота, за да се установи дали жалбоподателката била носител на права съгласно реституционния закон.

19. Запитаната общинска администрация посочила, с писмо от 23 май 1996, че поземленият имот се намирал на територията на друга община. На 5 юни 1996, съдът отправил същото искане към компетентната администрация.

20. На заседанието на 17 юни 1996 съдът установил, че не бил получен никакъв отговор. Той отложил делото за 7 февруари 1997.

21. На 19 юни 1996 съдът получил изпратената от администрацията отчуждителна преписка.

22. На заседанието на 7 февруари 1997, съдът указал на страните да представят нови доказателства в подкрепа на техните твърдения. Той задължил жалбоподателката да установи дали претендираният от нея

поземлен имот бил включен в границите на имота, определен за изграждане на хотел, да уточни условията на отчуждаването и качеството си на наследник на бившите собственици. Той й дал указания да представи удостоверение относно актуалното състояние на ответника.

23. С оглед заседанието на 30 септември 1997, жалбоподателката представила поисканите данни и посочила по-специално, че актуалната правно-организационна форма на ответника била еднолично акционерно дружество (ЕАД). На заседанието съдът конституирал като ответник посоченото от жалбоподателката дружество. По искане на последната обаче отложил делото, за да й даде възможност да представи съответните писмени доказателства.

24. На 13 октомври 1997 жалбоподателката представила удостоверение, от което било видно, че на 24 април 1997 ответното дружество било преобразувано в акционерно дружество (АД). На 6 март 1998 се провело ново заседание. В резултат на възражение от ответника, съдът поискал от жалбоподателката да представи писмени доказателства, издадени от търговския регистър към съда, установяващи, че дружеството, с наименованието към процесния момент, действително било правопреемник на първоначалния ответник.

25. На заседанието на 14 юли 1998 жалбоподателката представила поисканите документи и бил даден ход на делото по същество.

26. С определение от 28 юли 1998, след като констатирал, че по делото липсвало едно от относимите доказателства, а именно решението за осиновяване на жалбоподателката, съдът отменил хода по същество и насрочил заседание за 27 ноември 1998. На тази дата делото било гледано по същество.

27. С определение от 8 декември 1998 съдът конституирал като ответник дружеството според актуалното му правно положение, посочено от жалбоподателката, тъй като установил, че е пропуснал да направи това с оглед последните представени писмени доказателства. Освен това, той отменил хода по същество и възобновил съдебното следствие поради нередовност на определени писмени доказателства по делото и указал жалбоподателката да ги завери за вярност с оригинала. Заседание било насрочено за 5 февруари 1999.

28. Страните не се явили на това последно заседание и делото било обявено за решаване.

29. На 8 март 1999, съдът постановил решение, с което отхвърлил иска на жалбоподателката. В действителност той приел, че заинтересованата не била собственик на поземления имот, тъй като не била доказала, че е наследник на неговите бивши собственици и че освен това характеристиките на този имот не отговаряли на предвидените в закона условия за възстановяване на собствеността.

30. На 24 март 1999 жалбоподателката обжалвала решението пред Софийския апелативен съд. Страните представили писмени становища и на 20 септември 1999 се провело заседание, на което делото било обявено за решаване. С решение от 8 октомври 1999 апелативният съд потвърдил решението на първата инстанция.

31. Жалбоподателката подала касационна жалба на 29 октомври 1999. На 6 април 2000 било проведено заседание. С решение от 10 юли 2000 Върховният касационен съд отхвърлил жалбата. Той постановил, че първите две инстанции правилно са приложили закона, приемайки, че спорният имот не подлежал на реституиране.

II. ПРИЛОЖИМОТО ВЪТРЕШНО ПРАВО

32. С изменение на Гражданския процесуален кодекс от 16 юли 1999 е приет нов член 217а, предвиждащ възможност за страната по гражданско дело, която се оплаква от необосновано забавяне на производството, да подаде жалба за бавност пред по-горния съд. Председателят на този съд е компетентен да даде задължителни указания, насочени към ускоряване на производството.

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, АЛИНЕЯ 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

33. Жалбоподателката се оплаква, че делото ѝ не било разгледано в разумен срок по смисъла на член 6, алинея 1 от Конвенцията, чиято приложима част гласи следното:

« Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения (...) има право на (...) гледане на неговото дело в разумен срок от (...) съд (...)»

A. Становищата на страните

1. Правителството

34. Правителството поддържа, че продължителността на първоинстанционното производство се дължала главно на поведението на жалбоподателката. Голяма част от отлаганията на делото били причинени от липсата на подходяща подготовка на делото от страна на жалбоподателката, която не била представила от самото начало на производството необходимите доказателства в подкрепа на

твърденията си, нито впоследствие доказателствата относно актуалното правно положение на ответното дружество. Сроковете от четири до осем месеца между отделните заседания не били прекомерни предвид претовареността на съдилищата. Делото било разгледано бързо от апелативната и касационната инстанция.

2. Жалбоподателката

35. Жалбоподателката възразява, че делото не представлявало сложност и че прекомерната продължителност на производството на първата инстанция се дължало преди всичко на значителните промеждутъци от времето между отделните заседания, а не на техния брой. По отношение на претовареността на съдилищата, тя изтъква, че националните власти били длъжни да вземат необходимите в тази връзка мерки, което не било направено в процесния период.

36. Освен това жалбоподателката оспорва твърденията на Правителството, според които отлаганията били по нейна вина. Тя имала право да представи нови доказателства в зависимост от развоя на делото. Тя критикува също така практиката на съдилищата да изискват от ищеца по граждански искове да представя редовно сведения относно актуалното състояние на ответното дружество, когато служебното проследяване на този въпрос от съда би спестило ненужно отлагане на делата.

Б. Преценката на Съда

37. Съдът констатира, че производството в настоящия случай е започнало на 9 май 1994 и е приключило с решението на Върховния касационен съд от 10 юли 2000. Следователно е продължило шест години и два месеца и е било разгледано от три съдебни инстанции.

38. Съдът напомня, че разумният характер на продължителността на дадено производство се преценява с оглед обстоятелствата по делото и въз основа на критериите, възприети в неговата юриспруденция, по-специално сложността на делото, поведението на жалбоподателката и компетентните държавни органи, както и значението на спора за заинтересованите лица (*Фридлиндер с/у Франция* [ГО], № 30979/96, абзац 43, ЕКПЧ 2000-VII [*Frydlender c. France* [GC], n° 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII]; *Бекер с/у Германия*, № 45448/99, абзац 20, 26 септември 2002 [*Becker c. Allemagne*, n° 45448/99, § 20, 26 septembre 2002]).

39. В настоящия случай, Съдът счита, че делото представлява известна сложност, доколкото, за да се произнесе относно претендираното обезщетение за ползване, съдилищата били длъжни да установят на първо място дали жалбоподателката е била собственик на процесния имот и следователно, от една страна, да възстановят

вероятната верига на наследяване след 1947, а от друга - да проследят последователните прехвърляния на собствеността върху процесния имот.

40. Що се отнася до поведението на жалбоподателката, Съдът напомня, че същото представлява обективен факт, за който държавата-ответник не може да носи отговорност и който има значение за преценката дали разумният срок е бил надхвърлен или не (*Екле с/у Германия*, решение от 15 юли 1982, поредица А № 51, стр. 36, абзац 82 [*Eckle c. Allemagne, arrêt du 15 juillet 1982, série A n° 51, p. 36, § 82*]). Съдът приема, че някои забавяния биха могли да бъдат вменени на жалбоподателката, по-специално отлагането, предизвикано от непредставянето на пълномощното, изготвено в полза на баща ѝ. Впрочем, жалбоподателката не изглежда да е проявила усърдие във връзка с установяването на актуалното състояние на ответното дружество, което е следвало да докаже и без да е била задължена от съда, съгласно константната съдебна практика и следователно съвсем предвидима. Съдът обаче не е убеден от довода на заинтересованата, че тази практика води сама по себе си до удължаване на производствата.

41. Относно поведението на властите, Съдът счита, че до известна степен продължителността на първоинстанционното дело била значителна и че интервалите от време, понякога съществени, между две заседания (шест или осем месеца) са удължили производството. Освен това, някои забавяния на хода на процеса се дължали на властите, като например отлагането поради неизпращането на документи от кметството. Имайки предвид големия брой проведени заседания, съдът е могъл също така да забележи на по-ранен етап липсата на определени доказателства или тяхната заверка, с което би се избегнало забавянето, свързано с възобновяване на съдебното следствие.

42. В замяна на това, Съдът отбелязва, че делото било разгледано с необходимата бързина от апелативния съд и Върховния касационен съд. В действителност, продължителността на производството пред тези инстанции била съответно шест и половина и осем и половина месеца.

43. По отношение на значението на спора за жалбоподателката, Съдът приема, че производството в настоящия случай се отнасяло до обезщетение за ползване, за период от един месец, на недвижим имот, който заинтересованата никога не е притежавала и който представлявал само част от имуществото, претендирано от нея на основание реституционните закони. Следователно, не би могло да се счита, че делото било от изключително значение и поради това изисквало специално старание от страна на съдебните органи (*Вж. Хаджикостова с/у България, № 36843/97, абзац 35-36, 4 декември 2003*

[*Hadjikostova c. Bulgarie*, n° 36843/97, §§ 35-36, 4 décembre 2003]; *Жюси с/у Франция*, № 42277/98, абзац 23, 8 април 2003 [*Jussy c. France*, n° 42277/98, § 23, 8 avril 2003]).

44. В заключение, предвид всички обстоятелства по делото и по-специално общата продължителност и сложността на производството, факта, че три инстанции са се произнесли по него, както и значението на спора, Съдът намира, че причинените от държавните органи забавяния не обосновават извода, че продължителността на процеса е била прекомерна.

45. Ето защо не е налице нарушение на член 6, алинея 1.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

46. Жалбоподателката поддържа освен това, че не е разполагала с вътрешноправно средство за защита срещу твърдяното нарушение на член 6, алинея 1. В тази връзка тя се позовава на член 13 от Конвенцията, който гласи следното:

« Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти. »

A. Становищата на страните

47. Правителството поддържа, че член 13 не следва да се прилага поради липсата на нарушение на член 6, алинея 1. То обръща внимание обаче върху новото правно средство за защита, предвидено в член 217а от Гражданския процесуален кодекс.

48. От своя страна жалбоподателката счита, че въвеждането на това ново правно средство за защита през юли 1999, когато производството било на твърде напреднал етап, не се отразило положително, предвид конкретните обстоятелства. Във всеки случай, тя счита въпросното правно средство за лишено от ефикасност, доколкото неизпълнението на евентуалните указания на председателя на съда не е обвързано от никаква санкция.

Б. Преценка на Съда

49. Съдът напомня, че член 13 от Конвенцията гарантира наличието на национално ниво на средство за привеждане в действие на същността на правата и свободите по Конвенцията. Следователно тази разпоредба изисква вътрешноправно средство за защита, което да позволи разглеждане по същество на едно « защитимо оплакване »

основано на Конвенцията и да осигури подходящо обезщетяване (*Вж.*, сред други решения, *Кудла с/у Полиа* [ГО], № 30210/96, абзац 157, ЕКПЧ 2000–ХІ [*Kudla c. Pologne* [ГС], n° 30210/96, § 157, СЕДН 2000–ХІ]).

50. С оглед горното заключение относно разумността на продължителността на производството, Съдът счита, че в настоящия случай жалбоподателката не е имала защитимо оплакване за нарушаване на правото ѝ на гледане на делото ѝ в разумен срок.

51. Следователно член 13 не е нарушен.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Приема*, че не е налице нарушение на член 6, алинея 1 от Конвенцията;
2. *Приема*, че не е налице нарушение на член 13 от Конвенцията;

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 22 юли 2004, в съответствие с член 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сантьяго КЕСАДА
Заместник-Секретар

Кристос РОЗАКИС
Председател